

Література:

1. Лазарев В.В. Липень С.В. Учебник « Теория государства и права». – М. : Издательство «Юрайт», 2011. – 634 с.
2. Медведчук В. Від системної правотворчості до систематизації національного законодавства // Юридичний вісник України. – 1999. – № 42. – 21, 27 жовт. – 223 с.

Некіт Катерина Георгіївна,

к.ю.н., доцент кафедри цивільного права

Національного університету «Одеська юридична академія»

ДО ПИТАННЯ ПРО ЗМІСТ ПРАВА ВЛАСНОСТІ: ДЕЯКІ ПРОПОЗИЦІЇ ПО ВДОСКОНАЛЕННЮ ЦИВІЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ

Традиційно у вітчизняній цивілістиці зміст права власності розглядається як «тріада» правоможностей: володіння, користування та розпорядження. Саме такий підхід закріплено у ст. 317 ЦК України, яка визначає зміст права власності.

Під правоможністю володіння розуміється юридично забезпечена можливість господарського панування над річчю або можливість фактичного впливу на річ. Правоможність користування – це можливість експлуатації майна шляхом видобування його корисних властивостей, його споживання. Правоможність розпорядження припускає можливість власника визначати на свій розсуд фактичну та юридичну долю речі.

Проте, слід зазначити, що право власності, як і будь-яке суб'єктивне право включає в себе три правоможності: право на власну поведінку, право вимагати певної поведінки від зобов'язаних осіб, право звернення за захистом у випадку порушення чи оспорування належного особі суб'єктивного права. Тому традиційна «тріада» правоможностей складає зміст лише права власника на власну поведінку. Крім того, перелік самих правоможностей, що входять до складу права власника на здійснення права власності на свій розсуд потребує уточнення.

Так, останнім часом висловлюються думки про те, що крім прав володіння, користування та розпорядження, до елементів змісту права власності слід відносити також правоможність управління власністю (майном) та правоможність отримання плодів та доходів, які є окремими правоможностями власника [1, с. 352].

Прийнято вважати, що правоможність управління охоплюється правоможностями користування та розпорядження майном, але це не завжди так. Наприклад, господарське товариство може використовувати належне йому майно, передане його учасниками, як гарантію інтересів кредиторів, але не має права повного розпорядження цим майном, а також права використовувати його для власних потреб [2, с. 514]. На користь того висновку, що правоможність управління майном є окремою правоможністю власника слугує й передбачена законом можливість передачі майна у довічне управління або довірчу власність (ст. 1029 ЦК України). У такому випадку управителю чи довірчому власнику надається можливість володіти, користуватися та розпоряджатися переданим в управління майном, проте правоможності користування та розпорядження тут набувають певної специфіки у зв'язку з тим, що управитель не може користуватися переданим йому майном для власних потреб, а повинен лише використовувати це майно на користь установника управління або визначеного останнім вигодонабувача (ст. 1033, 1034 ЦК України). Тобто фактично у цьому випадку йдеться про правоможність управління майном, яку здійснює довірчий управитель або довірчий власник з певною метою, яка визначається установником управління або довірчої власності.

Правоможність отримання плодів та доходів від речі, що належить власнику, розглядалась як окрема правоможність ще за часів римського приватного права (*jus fruendi*) [1, с. 352]. У римському праві існували два терміни для позначення права користування: *jus utendi* – це право використовувати річ для задоволення своїх потреб та *jus fruendi* – право отримувати на свою користь плоди та доходи від речі [3]. З часом такий підхід був переглянутий і зроблено висновок, що ця правоможність охоплюється правоможністю користування річчю. Проте це також не зовсім відповідає дійсності. Право отримувати плоди та доходи від речі можна віднести до правоможності користування лише у тому випадку, коли воно припускає безпосереднє використання речі власником для своїх потреб. Разом із тим, отримання плодів та доходів можливе і у випадку розпорядження річчю, коли правочин з розпорядження не тягне припинення права власності на річ, а пов'язаний з отриманням доходів від неї. Крім того, право на отримання плодів та доходів може бути передано іншим особам, тоді як право користування річчю може залишатись у власника (ст. 189 ЦК України). Знову ж таки, при встановленні довірчого управління майном, виникає питання про правоможність отримання плодів та доходів від речі, що знаходиться в управлінні, право на отримання яких належить установнику управління або ви-

годонабувачеві (ст. 1034 ЦК України). Все вказане свідчить на користь того, що правоможність отримання плодів та доходів слід розглядати як окрему правоможність власника.

Таким чином, на сьогоднішній день вже не є безспірною запропонована у радянські часи концепція змісту права власності у континентальному праві, зокрема, у праві України. Дійсно, можливо, є підстави розширити перелік правоможностей, що входять до змісту права власності. Наприклад, в англійській правовій системі право власності, згідно доктрині А. Оноре, включає не три правоможності, а одинадцять (право володіння; право користування або особистого використання, коли воно не включає наступні дві правоможності; право управління; право на прибуток; право на відчуження, розтрату, споживання і зміну речі; право на безпеку або гарантія від експропріації; право передавати річ; безстроковість; заборона використовувати річ на шкоду іншим; можливість відбирання речі на сплату боргу; залишковий характер, тобто існування правил, що забезпечують відновлення порушеної правоможності) [4, с. 113]. Принаймні, на сьогоднішній день є підстави стверджувати, що до змісту права власності, крім правоможностей володіння, користування та розпорядження, можуть бути окремо віднесені також правоможність управління та правоможність отримання плодів та доходів від речі, належної власнику.

Література:

1. Цивільне право України (традиції та новачії) : монографія / авт. кол.; за заг. ред. Є.О. Харитонова, Т.С. Ківалової, О.І. Харитонової ; наук. ред. Н.Ю. Голубева. – Одеса: Фенікс, 2010. – 700 с.
2. Цивільне право України: в 2-х томах. Том 1: Підручник / За ред. Є.О. Харитонова, Н.Ю. Голубевої. – Х.: ТОВ «Одіссей», 2008. – 832 с.
3. Победоносцев К.П. Курс гражданского права. Первая часть: Вещные права. – М.: Статут, 2002. – 800 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://civil.consultant.ru/elib/books/15/page_38.html#54
4. Советское и иностранное гражданское право (проблемы взаимодействия и развития) / Отв. ред. В.П. Мозолин. – Москва: Норма, 1989. – 237с.